

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 9/2 2020 s. 834-854, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

ELEŞTİREL DÜŞÜNME ÜZERİNE YAZILAN LİSANSÜSTÜ TEZLERİNİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

Zekerya BATUR*

Halil Ziya ÖZCAN**

Geliş Tarihi: Aralık, 2019

Kabul Tarihi: Nisan, 2020

Öz

Bu çalışma, “Eleştirel Düşünme” üzerine yazılan lisansüstü tezleri, “üniversitelerine, enstitülerine, ana bilim dallarına, bilim dallarına, yıllarına, program türüne, yöntemine ve konularına,” göre incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, 2015-2019 yılları arası ile sınırlıdır. Çalışmada betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın verileri, Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi’nden ulaşılan ve “Eleştirel Düşünce” üzerine yazılmış 165 adet lisansüstü tezdin elde edilmiştir. Bu tezlerin 123 tanesi yüksek lisans tezi iken 42 tanesi doktora tezidir. Araştırmanın verileri, betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre, eleştirel düşünme üzerine en fazla tez Gazi Üniversitesinde yazılmıştır. Tezlerde, çoğunlukla betimsel ağırlıklı çalışmalar yapıldığı, deneysel çalışmaların ise daha az olduğu görülmektedir. Tezlerin yıllar içinde arttığı, en fazla tezin ise 2019 yılında yazıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Yazılan tezlerin çoğunlukla Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yazıldığı görülmektedir. Ana Bilim Dalı olarak en fazla Eğitim Bilimlerinde, Bilim Dalı olarak ise en fazla Fen Bilgisi Eğitimi alanında tez yazıldığı görülmektedir. Araştırma veri analizleri VOSviewer (Version 1.6.9) görsel haritalama programı ile görselleştirilmiştir ve bu analizler tablo ve yoğunluk haritaları halinde bulgular bölümünde sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Eleştirel düşünme, bibliyometrik analiz, görsel haritalama, VOSviewer

BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF GRADUATE THESES WRITTEN ON CRITICAL THINKING

Abstract

This study aims to examine postgraduate theses on Critical Thinking according to “universities, institutes, major disciplines, disciplines, years, program type, method and subjects”. The research is limited between 2015-2019. Descriptive scanning method was used in the study. The data of the study was obtained from 165 postgraduate theses on “Critical Thinking” which were accessed from the National Thesis Center of Higher Education Institution. 123 of these theses are master's and 42 of them are PhD theses. The data of the study was analyzed by descriptive analysis technique.

* Doç. Dr.; Uşak Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, zekerya.batur@usak.edu.tr.

** Doktora Öğrencisi; Uşak Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, halilziyaozcan@gmail.com.

According to the research findings, most thesis on “Critical Thinking” was written in Gazi University. In the theses, it is seen that descriptive studies are mostly done and experimental studies are less. It has been concluded that theses have increased over the years, and the most theses have been written in 2019. It is seen that theses written mostly within the Institute of Educational Sciences. It is seen that most of the theses are written in Educational Sciences as the Department and the most in Science Education. Research data analyzes were visualized by VOSviewer (Version 1.6.9) mapping method and these analyzes are presented in the findings section in tables and density maps.

Keywords: Critical thinking, bibliometrics analysis, Visual mapping, VOSviewer.

Giriş

Düşünme, bireyin çevresinde gelişen olay ve nesnelerin yerine onların işaretlerini kullanarak yaptığı zihinsel bir süreç ve problemlere çözüm bulma yoludur. Bir felsefe, psikoloji, sosyoloji ve mantık terimi olan düşünme, canlılar arasında sadece insana has olan zihinsel bir aktivitedir. TDK (2019) düşünmeyi, karşılaştırmalar yapma, ayırma, birleştirme, bağlantıları ve biçimleri kavrama yetisi olarak tanımlamaktadır. Kurnaz’a (2013) göre düşünme, içinde bulunulan koşulları anlamlandırabilmek için gerçekleştirilen aktif, amaca yönelik, organize bir bilişsel süreçtir. Düşündüğünü sanmakla gerçek anlamda düşünmek aynı şey değildir. Gerçek anlamda düşünmek, gün içinde olup bitenler hakkında konuşmaktan öte bir şeydir. Varoluşsal bir süreçtir ve hayatımıza anlam ve değer katarak yön verir (Aydın, 2016). Düşünce ise düşünme eyleminin sonucunda ortaya çıkan üründür. Birbirine anlamlı bir şekilde bağlı olan ve birbirlerinin devamı niteliğinde etki-sonuç süreci izleyen bu iki kavram, insanı diğer varlıklardan ayıran en önemli temel niteliklerdir (Semerci, 1999; Akdemir, 2004; Ülger, 2012).

Literatür incelendiğinde düşünmenin birçok türünün olduğu görülmektedir. En yaygın olarak bilinenleri ise şu şekildedir; yansıtıcı düşünme, yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, analitik düşünme, problem çözme, bilimsel düşünme, meta bilişsel düşünme, tümevarımsal ve tümdengelimsel düşünme. Tüm bu düşünme türlerinin arasında ülkemizde son yıllarda önemi giderek artan ve okullarımızda öğrencilere kazandırılmaya çalışılan düşünme türü eleştirel düşünmedir.

Değerlendirme, yargılama, ayırt etme anlamlarına gelen eleştirel kelimesi Yunanca “Kritikos” teriminden türetilmiş, Latince’ye “Criticus” olarak geçmiş ve bu yollar diğer dillere yayılmıştır (Kaya, 2007). Eleştirel düşünme çok boyutlu bir kavram olması sebebi ile şu ana kadar birçok farklı tanımlanmıştır. Ennis’e (1989) göre eleştirel düşünme bireyin ne yaptığı veya neye inandığıyla ilgili karar verirken mantıklı ve derinlemesine düşünmesidir. McPeck (1981) ise eleştirel düşünmeyi, verilen bir disiplin alanının içeriği ve bilgileri üzerinde şüpheli biçimde, derinlemesine düşünerek bir etkinlikle meşgul olma eğilimi veya becerisi olarak tanımlamaktadır. Cüceloğlu (1995) “İyi Düşün Doğru Karar Ver” adlı kitabında kapsamlı bir şekilde eleştirel düşünmenin tanımını yapmıştır. Cüceloğlu’na göre eleştirel düşünme, kendi düşünce süreçlerimizin bilincinde olarak, başkalarının düşünce süreçlerini göz önünde tutarak, öğrendiklerimizi uygulayarak kendimizi ve çevremizde yer alan olayları anlayabilmeyi amaç edinen aktif ve organize zihinsel süreçtir. Kazancı (1989) eleştirel düşünmeyi bir sorunu bilimsel, kültürel ve sosyal standart ve ölçülere göre, tutarlık ve geçerlik bakımından yargılama ve değerlendirmede işe koşulan tavır, bilgi ve beceri süreçlerinin bütünü olarak tanımlamaktadır. Watson ve Glaser (1994) eleştirel düşünmeyi bilgi, beceri ve tutumların bileşimi olarak tanımlamaktadır. Akar Vural ve Kutlu’ya göre (2004), eleştirel düşünme bir

sorun ya da bir durum üzerine akıl yürüterek var olan duruma ilişkin bilgi toplamak, varsayımları ve kanıtları belirlemek ve belirlenen kanıtları tartışmak, kişisel çıkarsama ve sentezlerde bulunmak ve bir yargıya ulaşmak biçimidir. Gürkaynak, Üstel ve Gülgöz'e (2008) göre eleştirel düşünme, bireylerin amaçlı olarak ve kendi kontrolleri altında yaptıkları, alışılmış olanın ve kalıpların tekrarının engellendiği, ön yargıların, varsayımların ve sunulan her türlü bilginin sınındığı, değerlendirildiği, yargılandığı ve farklı yönlerinin, açılımlarının, anlamlarının ve sonuçlarının tartışıldığı, fikirlerin çözümlenip değerlendirildiği, akıl yürütme, mantık ve karşılaştırmanın kullanıldığı ve sonucunda belirli fikirlere, kuramlara veya davranışlara varılan düşünme biçimidir. Facione (1998) eleştirel düşünmeyi; delilleri, kavramları, yöntemleri, ölçütleri ve bağlamları açıklanarak, yorum, çıkarım, analiz ve değerlendirme gibi etkinlikler sonucunda öz denetimli ve bir amaca yönelik olarak gerçekleşen yargıda bulunma faaliyeti olarak tanımlamıştır.

Alan yazın incelendiğinde birçok araştırmacı eleştirel düşünmeyi farklı açılardan ele alan çalışmalar; eleştirel düşünme öğretimi (Seferoğlu ve Akbıyık, 2006), öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri (Aybek, 2007; Şen, 2009; Aybek ve Ekinci, 2010; Korkmaz, 2009; Can ve Kaymakçı, 2015; Beşoluk ve Önder, 2010; Çetinkaya, 2011, Dutoğlu ve Tuncel, 2008; Gök ve Erdoğan, 2011; Narin ve Aybek, 2010; Kartal, 2012; Acun, Demir ve Göz, 2010) üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeyleri (Özdemir, 2005; Bulut, Ertem ve Sevil, 2009, Öztürk ve Ulusoy, 2008; Tümkaya, 2011; Bökoğlu ve Yılmaz, 2005; Saçlı ve Demirhan, 2008; Korkmaz, 2009; Emir, 2012; Kantek ve Gezer, 2010), eleştirel düşünme ve öğrenme stilleri (Güven ve Kürüm, 2006), eleştirel düşünme becerileri (Semerci, 2003), problem çözme ve eleştirel düşünme (Türnüklü ve Yeşildere, 2005; Tok ve Sevinç, 2010), dil becerileri ve eleştirel düşünme (Karadüz, 2010), medya okuryazarlığı ve eleştirel düşünme (Kurt ve Kürüm, 2010) yaptığı ve bunun yanında çeşitli alanlarda yazılan bilimsel yayınların farklı değişkenler açısından bibliyometrik analizlerinin (Aksaray, 2019), (Tür, 2019), (Ukşul, 2016), Aydın (2017), (Şeref ve Karagöz, 2019), (Karagöz ve Şeref, 2020), (Karagöz ve Ardıç, 2019), (Bozkurt ve Uzun, 2015), (Beşel ve Yardımcıoğlu, 2017), (Durmuş ve Kaya, 2018), (Yılmaz, 2017), (Hotamışlı ve Efe, 2015), (Duran ve Çelikkaya, 2019), (Büyükşalvarcı ve Keleş, 2019), (Coşkun vd., 2014), (Çiftçi vd., 2016), yapıldığı görülmektedir.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışma, Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan 2015-2019 yılları arasında “Eleştirel Düşünme” üzerine yazılmış lisansüstü tezleri bibliyometrik analiz tekniğinden yararlanarak farklı değişkenler açısından incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

- 1) 2015-2019 yılları arasında “Eleştirel Düşünme” üzerine yazılan tezlerin üniversitelerine göre dağılımı nedir?
- 2) 2015-2019 yılları arasında “Eleştirel Düşünme” üzerine yazılan tezlerin yazıldığı yıllara göre dağılımı nedir?
- 3) 2015-2019 yılları arasında “Eleştirel Düşünme” üzerine yazılan tezlerin program türü ve yöntemlerine göre dağılımı nedir?
- 4) 2015-2019 yılları arasında “Eleştirel Düşünme” üzerine yazılan tezlerin enstitülerine göre dağılımı nedir?

5) 2015-2019 yılları arasında “Eleştirel Düşünme” üzerine yazılan ana bilim dallarına göre dağılımı nedir?

6) 2015-2019 yılları arasında “Eleştirel Düşünme” üzerine yazılan tezlerin bilim dallarına göre dağılımı nedir?

7) 2015-2019 yılları arasında “Eleştirel Düşünme” üzerine yazılan tezlerin konularına göre dağılımı nedir?

Yöntem

Araştırma 2015-2019 yılları arasında, “Eleştirel Düşünme” üzerine yazılan lisansüstü tezleri, bazı değişkenler açısından bibliyometrik analizini yapmayı amaçlamaktadır. Bu çalışma betimsel bir çalışma olup doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Derinlemesine görüşme ve gözlem yapmanın olanaklı olmadığı durumlarda başvuru belge incelemesi hedeflenen olay ya da olgular hakkında yazılı bilgi içeren kaynakların ayrıntılı biçimde analiz edilmesidir (Güçlü Nergiz, 2014). Bibliyometrik çalışmalar, belirli bir alandaki yayınların belirli özelliklerini analiz eder (örneğin, her yıl yayın sayısı, çok çalışılan konular, en fazla katkı yapan kurumlar, anahtar kelimeler) ve bilimsel üretimle ilgili çeşitli bulgular bulur (Çiftçi vd, 2016).

Sınırlıklar

Bu araştırma;

- 1) “Eleştirel Düşünme” kavramı,
- 2) 2015-2019 yılları arasında yazılan lisansüstü tezleri,
- 3) Yüksek Öğretim Kurulu’nun Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında yer alan 123 yüksek lisans ve 42 doktora tezi ile sınırlandırılmıştır.

Veri Toplam Araçları ve Veri Toplama Süreci

Araştırmada veri toplama aracı olarak Yüksek Öğretim Kurulunun ulusal tez merkezi web sitesi veri tabanı kullanılmıştır. Yüksek Öğretim Kurulunun ulusal tez web sitesinde ulaşılamayan tezlere üniversitelerin açık erişim sisteminden ve daha önce yapılan tez analiz çalışmalarından ulaşılmıştır. Veri toplama süreci iki aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada, 2015-2019 yılları arasında “Eleştirel Düşünme” üzerine yazılan tezlerin tespiti yapılmıştır. Veri toplama sürecinde tez tarama işlemi iki kelime üzerinden yapılmıştır. Bu kelimeler şu şekildedir; “Eleştirel Düşünme” ve “Critical Thinking”. En son tarama 2019 yılı Kasım ayında yapılmıştır. Bu aşamada, tespit edilen tezler farklı değişkenlere göre araştırmacılar tarafından Excel dosyasına kaydedilmiştir. İkinci aşamada ise tespit edilen tezlerin, belirlenen değişkenlere göre analizi yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Verilerin yüzde (%) ve frekansları (f) belirlenmiş ve tablolaştırılmıştır. Tespit edilen 165 tez tüm değişkenlere göre tek tek kodlanmıştır. Kodlamaların güvenilirlik ve geçerliliğini artırmak amacı ile Türkçe eğitimi ve ölçme değerlendirme alanında çalışan üç uzmandan kodlama hakkında görüş alınmıştır. Ayrıca VOSviewer (Versiyon 1.6.9) görsel haritalama programı kullanılarak, altı değişkene (üniversite, program türü ve yöntem, enstitü, ana bilim dalı, bilim dalı, konu) yönelik yoğunluk haritaları oluşturulmuş olup bu görseller bulgular bölümünde sunulmuştur.

Araştırmanın ikinci problemi olan tezlerin yıllara göre dağılımına yönelik yoğunluk haritası, VOSviewer programının rakamsal veriyi kabul etmemesi sebebiyle, verilememiştir. Bu alt probleme yönelik sadece yüzde, frekansı gösteren bir tablo hazırlanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, bulgular alt problemlerin sırasına göre verilmiştir.

Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

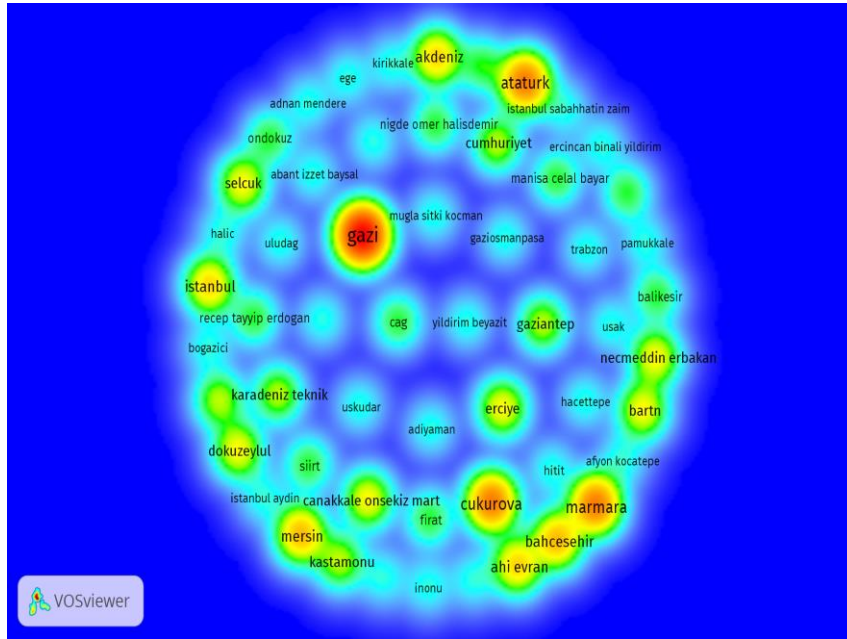
Araştırmanın birinci alt problemine yönelik yüzde ve frekanslar Tablo 1’de ve yoğunlaşma ise Şekil 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: 2015-2019 Yılları Arasında “Eleştirel Düşünme” Üzerine Hazırlanan Tezlerin Üniversitelerine Göre Dağılımı

Üniversiteler	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Abant İzzet Baysal	1	0.8	0	0	1	0.6
Adıyaman	1	0.8	0	0	1	0.6
Adnan Menderes	1	0.8	0	0	1	0.6
Afyon Kocatepe	0	0	1	2.3	1	0.6
Ahi Evran	5	4	0	0	5	3
Akdeniz	2	1.6	0	0	2	1.2
Ankara	2	1.6	2	4.7	4	2.4
Ankara Yıldırım Beyazıt	0	0	1	2.3	1	0.6
Atatürk	7	5.6	2	4.7	9	5.4
Bahçeşehir	6	4.8	0	0	6	3.6
Balıkesir	1	0.8	1	2.3	2	1.2
Bartın	4	3.2	0	0	4	2.4
Boğaziçi	0	0	1	2.3	1	0.6
Cumhuriyet	3	2.4	0	0	3	1.8
Çağ	2	1.6	0	0	2	1.2
Çanakkale Onsekiz Mart	4	3.2	0	0	4	2.4
Çukurova	3	2.4	6	14.2	9	5.4
Dokuz Eylül	3	2.4	1	2.3	4	2.4
Dumlupınar	0	0	1	2.3	1	0.6
Ege	1	0.8	0	0	1	0.6
Erciyes	4	3.2	0	0	4	2.4
Erzincan Binali Yıldırım	3	2.4	0	0	3	1.8
Fırat	1	0.8	1	2.3	2	1.2
Gazi	5	4	12	28.5	17	10.3
Gaziantep	3	2.4	0	0	3	1.8
Gaziosmanpaşa	1	0.8	0	0	1	0.6
Giresun	1	0.8	0	0	1	0.6
Hacettepe	1	0.8	0	0	1	0.6
Haliç	0	0	1	2.3	1	0.6
Hittit	1	0.8	0	0	1	0.6
İnönü	1	0.8	1	2.3	2	1.2
İstanbul	2	1.6	3	7.1	5	3
İstanbul Aydın	1	0.8	0	0	1	0.6
İstanbul Sabahattin Zaim	1	0.8	1	2.3	2	1.2
Karamanoğlu Mehmet Bey	1	0.8	0	0	1	0.6
Kastamonu	2	1.6	1	2.3	3	1.8
Kırıkkale	1	0.8	0	0	1	0.6
Karadeniz Teknik	3	2.4	0	0	3	1.8
Manisa Celal Bayar	1	0.8	1	2.3	2	1.2

Marmara	7	5.6	2	4.7	9	5.4
Mersin	6	4.8	0	0	6	3.6
Muğla Sıtkı Koçman	1	0.8	0	0	1	0.6
Necmeddin Erbakan	4	3.2	0	0	4	2.4
Nevşehir Hacı Bektaş Veli	2	1.6	0	0	2	1.2
Niğde Ömer Halisdemir	2	1.6	0	0	2	1.2
Ondokuz Mayıs	2	1.6	0	0	2	1.2
Pamukkale	1	0.8	1	2.3	2	1.2
Recep Tayyip Erdoğan	2	1.6	0	0	2	1.2
Sakarya	2	1.6	1	2.3	3	1.8
Selçuk	3	2.4	1	2.3	4	2.4
Siirt	2	1.6	0	0	2	1.2
Süleyman Demirel	2	1.6	0	0	2	1.2
Trabzon	1	0.8	0	0	1	0.6
Uludağ	1	0.8	0	0	1	0.6
Uşak	1	0.8	0	0	1	0.6
Üsküdar	1	0.8	0	0	1	0.6
Yıldız Teknik	4	3.2	0	0	4	2.4
Toplam	123	100.0	42	100.0	165	100.0

Tablo 1 incelendiğinde, yüksek lisans türünde en fazla tezin Atatürk (f=7 %5,6) ve Marmara Üniversitesinde (f=7 %5,6), doktora türünde ise Gazi Üniversitesinde (f=12 %28,5) hazırlandığı görülmektedir. Her iki türün toplamında ise en fazla tez Gazi Üniversitesinde (f=17 %10,3) hazırlanmıştır. Gazi Üniversitesinin ardından her iki türde de en fazla tez Atatürk (f=9 %5,4), Çukurova (f=9 %5,4) ve Marmara Üniversitesinde (f=9 %5,4) hazırlanmıştır.

Şekil 1: 2015-2019 Yılları Arasında ‘Eleştirel Düşünme’ Üzerine Hazırlanan Tezlerin Üniversitelerine Göre Dağılımının Görsel Haritası

Şekil 1 incelendiğinde ise toplam tez sayılarında yoğunluk sırayla Gazi, Atatürk, Çukurova ve Marmara Üniversitelerinde toplandığı görülmektedir. Yazılan tez sayıları mavi renkten kırmızıya doğru artarak devam etmektedir. Gazi Üniversitesi alanının yoğun kırmızı renkle gösterilmesi en fazla tezin bu üniversite bünyesinde yazıldığını ifade etmektedir.

İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemine yönelik yüzde ve frekanslar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: 2015-2019 Yılları Arasında “Eleştirel Düşünme” Üzerine Hazırlanan Tezlerin Yıllarına Göre Dağılımı

Yıllar	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
2015	21	17	5	11.9	26	15.8
2016	15	12.2	11	26.1	26	15.8
2017	15	12.2	9	21.5	24	14.6
2018	33	26.8	10	23.9	43	26
2019	39	31.8	7	16.6	46	27.8
Toplam	123	100.0	42	100.0	165	100.0

Tablo 2 incelendiğinde, 2019 yılı, 46 tez ile en fazla tezin yazıldığı yıl olduğu görülmektedir. 2018 ve 2019 yılları yıl bazında ele alındığında geride kalan yıllarda yazılan tez sayısının neredeyse iki katına ulaştığı görülmektedir. Bu duruma, “Eleştirel Düşünme”nin eğitim öğretim programlarında yer alan kazanımlarda daha fazla yer alması etkili olmuş olabilir. Yüksek lisans tezlerindeki artışın her yıl artarak devam ettiği ancak doktora tez sayılarında bu artışın olmadığı, dalgalı bir seyir izlediği görülmektedir. Alana katkısı düşünüldüğünde, “Eleştirel Düşünme” üzerine yazılan doktora tezlerinin sayısının artarak devam etmesi gerekmektedir.

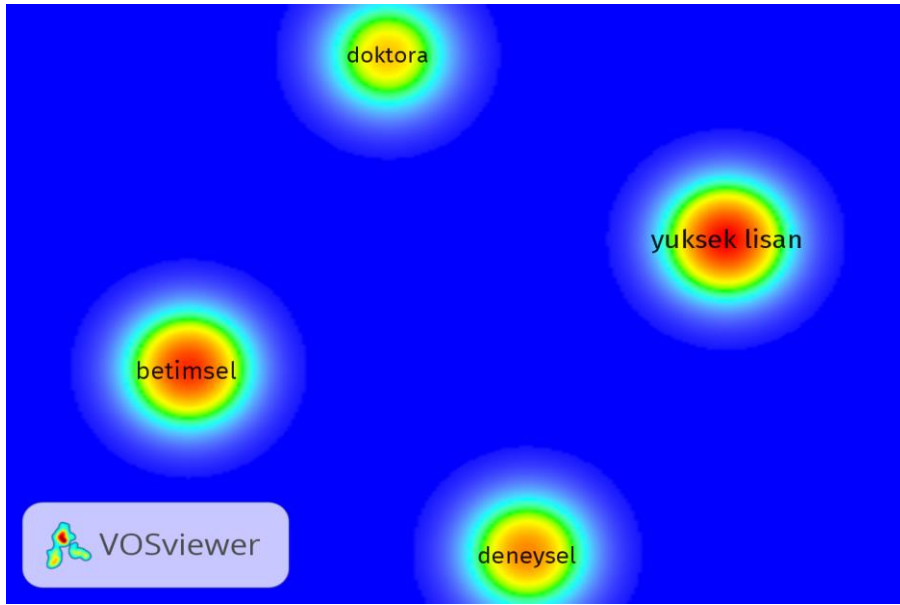
Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemine yönelik yüzde ve frekanslar Tablo 3’te ve yoğunlaşma ise Şekil 2’de gösterilmiştir.

Tablo 3: 2015-2019 Yılları Arasında “Eleştirel Düşünme” Üzerine Hazırlanan Tezlerin Program Türü ve Yöntemlerine Göre Dağılımı

Lisansüstü Program Türü	Yöntem						
	f	%	Betimsel		Deneysel		Toplam
			f	%	f	%	
Yüksek Lisans	123	74.5	85	69.1	38	30.9	123
Doktora	42	25.5	18	42.9	24	57.1	42
Toplam	165	100.0	103		62		165

Tablo 3’e göre “Eleştirel Düşünme” üzerine yazılan lisansüstü tezlerin %74,5’ini yüksek lisans tezleri oluşturmaktadır. Doktora tezlerinin oranı ise %25,5’tir. Yüksek lisans tezlerinin %69,1’i betimsel, %30,9’u ise deneysel yöntem ile yazılmıştır. Doktora tezlerinin yöntemi ise %42,9’u betimsel iken %57,1’inin deneysel yöntem ile yazıldığı görülmektedir.

Şekil 2: 2015-2019 Yılları Arasında ‘Eleştirel Düşünme’ Üzerine Hazırlanan Tezlerin Türü ve Yöntemlerine Göre Dağılımının Görsel Haritası

Şekil 2 incelendiğinde, yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerine oranla daha yoğun olduğu ve yöntem olarak da betimsel yöntemin deneysel yöntemle oranla daha fazla tercih edildiği görülmektedir. Niteliği ve literatüre katkısı dikkate alındığında doktora tezlerinin etkisi yüksek lisans tezlerine göre daha fazla olmaktadır. Bu sebeple doktora tezlerinin sayısının artırılması alana büyük katkı sağlayacaktır.

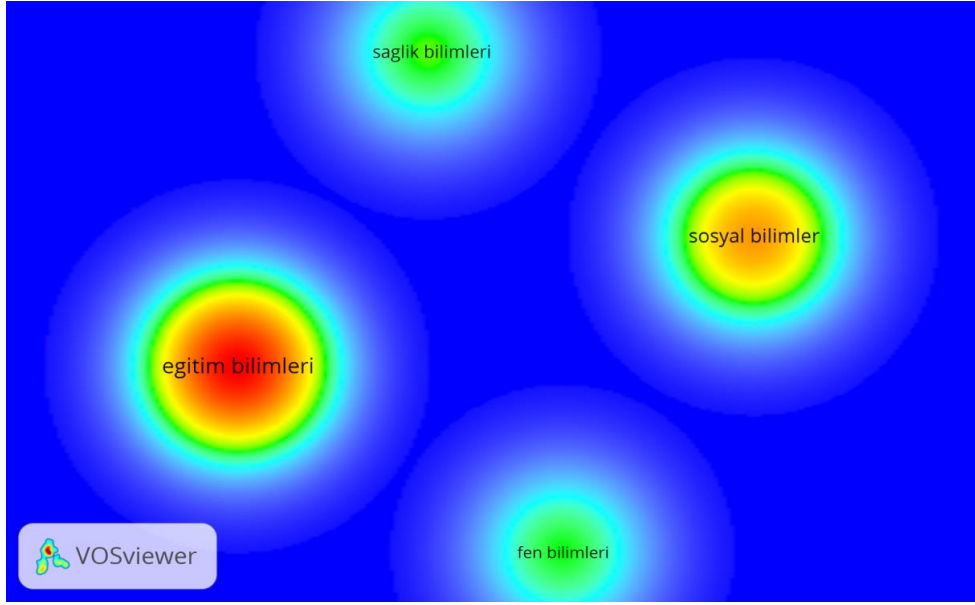
Dördüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemine yönelik yüzde ve frekanslar Tablo 4’te ve yoğunlaşma ise Şekil 3’te gösterilmiştir.

Tablo 4: 2015-2019 Yılları Arasında ‘Eleştirel Düşünme’ Üzerine Hazırlanan Tezlerin Enstitülerine Göre Dağılımı

Lisansüstü Program Türü	Eğitim Bilimleri		Sosyal Bilimler		Sağlık Bilimleri		Fen Bilimleri		Toplam
	f	%	f	%	f	%	f	%	
Yüksek Lisans	73	59.3	32	26	8	6.5	10	8.2	123
Doktora	24	57.1	11	26.1	5	12	2	4.8	42
Toplam	97		43		13		12		165

Tablo 4 incelendiğinde, enstitü bazında en fazla tezin Eğitim Bilimleri’nde (f=97), daha sonra sırasıyla Sosyal Bilimler (f=43), Sağlık Bilimleri (f=13) ve Fen Bilimleri’nde (f=12) yazıldığı görülmektedir. Eleştirel düşünmenin yoğunlukla eğitim alanında işlenmesi ve öğrencilere eleştirel düşünme kazanımlarının kazandırılmaya çalışılması, bu sonucu ortaya çıkarmış olabilir.

Şekil 3: 2015-2019 Yılları Arasında ‘Eleştirel Düşünme’ Üzerine Hazırlanan Tezlerin Enstitülerine Göre Dağılımının Görsel Haritası

Şekil 3’te tezlerin enstitü bazında dağılımı görülmektedir. Şekle göre yoğunluk eğitim bilimlerinde artmaktadır. Sosyal bilimler, sağlık bilimleri ve fen bilimlerinde, eğitim bilimlerine oranla daha az tez yazıldığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Beşinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

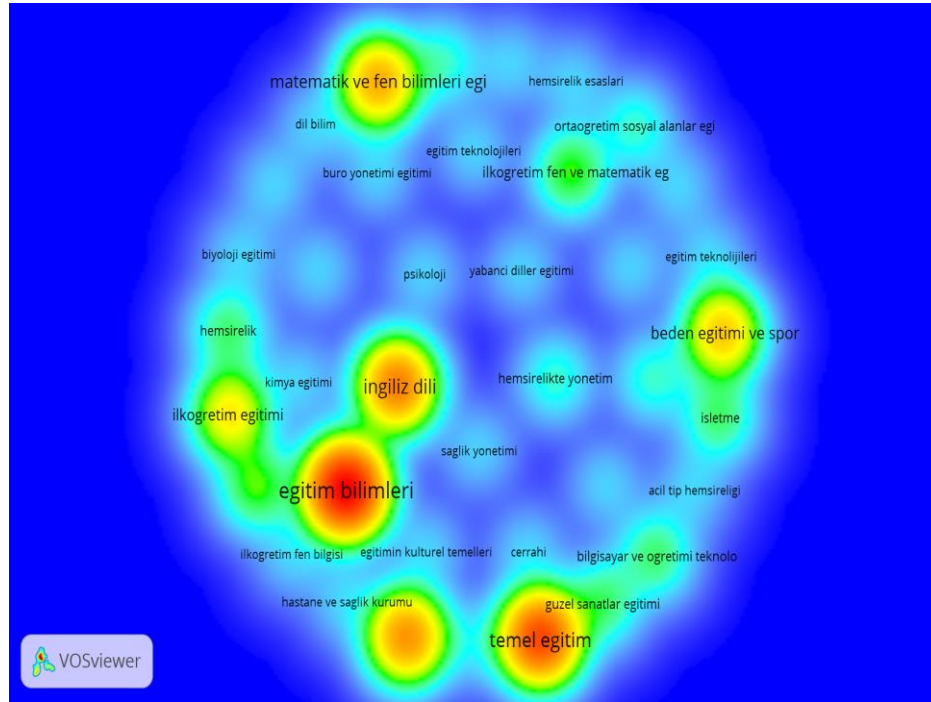
Araştırmanın beşinci alt problemine yönelik yüzde ve frekanslar Tablo 5’te ve yoğunlaşma ise Şekil 4’te gösterilmiştir.

Tablo 5: 2015-2019 yılları arasında ‘Eleştirel Düşünme’ üzerine yazılan ana bilim dallarına göre dağılımı nedir?

Ana Bilim Dalları	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Acil Tıp Hemşireliği	1	0.8	0	0	1	0.6
Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi	8	6.5	2	4.7	10	6
BÖTE	3	2.4	0	0	3	1.8
Biyoloji Eğitimi	0	0	1	2.3	1	0.6
Büro Yönetimi Eğitimi	1	0.8	0	0	1	0.6
Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği	1	0.8	0	0	1	0.6
Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	0	0	1	2.3	1	0.6
Dil Bilim	1	0.8	0	0	1	0.6
Eğitim Bilimleri	20	16.2	11	26.1	31	18.7
Eğitim Programları ve Öğretimi	3	2.4	1	2.3	4	2.4
Eğitim Teknolojileri	2	1.6	0	0	2	1.2
Eğitim Yönetimi ve Denetimi	1	0.8	1	2.3	2	1.2
Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme	1	0.8	0	0	1	0.6
Eğitimin Kültürel Temelleri	0	0	1	2.3	1	0.6
Enformatik	0	0	1	2.3	1	0.6
Fen Bilimleri ve Teknolojileri	1	0.8	0	0	1	0.6
Güzel Sanatlar Eğitimi	2	1.6	1	2.3	3	1.8
Hastane ve Sağlık Kurumu Yöneticiliği	1	0.8	0	0	1	0.6
Hemşirelik	1	0.8	2	4.7	3	1.8
Hemşirelik Esasları	0	0	1	2.3	1	0.6
Hemşirelikte Yönetim	1	0.8	1	2.3	2	1.2
İlköğretim Eğitimi	3	2.4	5	11.9	8	4.8
İlköğretim Fen Bilgisi Eğitimi	1	0.8	0	0	1	0.6

İlköğretim Fen ve Matematik Eğitimi	4	3.2	0	0	4	2.4
İngiliz Dili Eğitimi	13	10.5	3	7.1	16	9.6
İşletme	2	1.6	1	2.3	3	1.8
Kimya Eğitimi	0	0	1	2.3	1	0.6
Klinik Psikolojisi	1	0.8	0	0	1	0.6
Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi	11	8.9	1	2.3	12	7.2
Ortaöğretim Fen ve Matematik Eğitimi	1	0.8	1	2.3	2	1.2
Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi	2	1.6	0	0	2	1.2
Psikoloji	2	1.6	0	0	2	1.2
Sağlık Yönetimi	1	0.8	0	0	1	0.6
Sosyal Hizmetler	1	0.8	0	0	1	0.6
Spor Yöneticiliği	1	0.8	0	0	1	0.6
Temel Eğitim	18	14.6	4	9.5	22	13.3
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi	12	9.7	2	4.7	14	8.4
Üstün Zekâlılar Eğitimi	1	0.8	0	0	1	0.6
Yabancı Dil Eğitimi	1	0.8	0	0	1	0.6
Toplam	123	100.0	42	100.0	165	100.0

Tablo 5 incelendiğinde, eleştirel düşünme üzerine yazılan tezlerin ana bilim dalları açısından dağılımı görülmektedir. Tablo 5'e göre en fazla Eğitim Bilimleri (f=20) ana bilim dalında, onu sırasıyla Temel Eğitim (f=18), İngiliz Dili Eğitimi (f=13) ve Türkçe ve Sosyal Bilimler (f=12) ana bilim dalları izlemektedir.

Şekil 4: 2015-2019 Yılları Arasında “Eleştirel Düşünme” Üzerine Hazırlanan Tezlerin Ana Bilim Dallarına Göre Dağılımının Görsel Haritası

Şekil 4'e bakıldığında, görsel haritada da Eğitim Bilimleri ana bilim dalı diğer ana bilim dalları içerisinde yoğunluğu en fazla olan alandır. Eğitim Bilimlerini, Temel Eğitimi, İngiliz Dili Eğitimi, Matematik ve Fen Bilimleri, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi izlemektedir.

Altıncı Alt Probleme Yönelik Bulgular

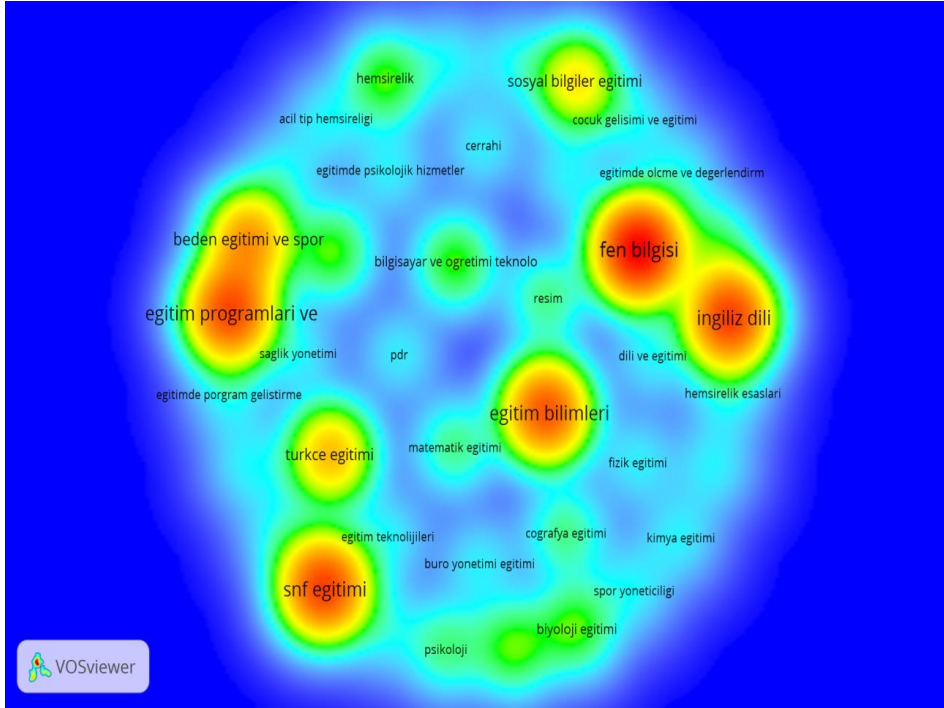
Araştırmanın altıncı alt problemine yönelik yüzde ve frekanslar Tablo 6'ta ve yoğunlaşma ise Şekil 5'te gösterilmiştir.

Tablo 6: 2015-2019 yılları arasında “Eleştirel Düşünme” üzerine yazılan tezlerin bilim dallarına göre dağılımı nedir?

Bilim Dalları	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Acil Tıp Hemşireliği	1	0.8	0	0	1	0.6
Alman Dili Eğitimi	1	0.8	0	0	1	0.6
Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi	8	6.5	2	4.7	10	6
BÖTE	3	2.4	0	0	3	1.8
Biyoloji	1	0.8	2	4.7	3	1.8
Büro Yönetimi ve Eğitimi	1	0.8	0	0	1	0.6
Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği	1	0.8	0	0	1	0.6
Coğrafya Eğitimi	2	1.6	0	0	2	1.2
Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	0	0	1	2.3	1	0.6
Eğitim Bilimleri	6	4.8	8	19	14	8.4
Eğitim Programları ve Öğretimi	13	10.5	3	7.1	16	9.6
Eğitim Teknolojisi	2	1.6	0	0	2	1.2
Eğitim Yönetimi ve Denetimi	2	1.6	1	2.3	3	1.8
Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme	1	0.8	0	0	1	0.6
Eğitimde Program Geliştirme	0	0	1	2.3	1	0.6
Eğitimde Psikolojik Hizmetler	1	0.8	0	0	1	0.6
Enformatik	0	0	1	2.3	1	0.6
Fen Bilgisi Eğitimi	19	15.4	4	9.5	23	13.9
Fizik Eğitimi	1	0.8	0	0	1	0.6
Hastane ve Sağlık Kurumu Yöneticiliği	1	0.8	0	0	1	0.6
Hemşirelik	1	0.8	2	4.7	3	1.8
Hemşirelik Esasları	0	0	1	2.3	1	0.6
Hemşirelikte Yönetim	1	0.8	1	2.3	2	1.2
İlköğretim Eğitimi	0	0	1	2.3	1	0.6
İngiliz Dili Eğitimi	14	11.3	3	7.1	17	10.3
İşletme	2	1.6	1	2.3	3	1.8
Kimya Eğitimi	0	0	1	2.3	1	0.6
Klinik Psikolojisi	1	0.8	0	0	1	0.6
Matematik Eğitimi	1	0.8	1	2.3	2	1.2
Müzik Eğitimi	1	0.8	0	0	1	0.6
Okul Öncesi Eğitimi	4	3.2	1	2.3	5	3
Psikoloji	2	1.6	0	0	2	1.2
PDR	1	0.8	0	0	1	0.6
Resim-iş	1	0.8	1	2.3	2	1.2
Sağlık Eğitimi	1	0.8	0	0	1	0.6
Sınıf Eğitimi	14	11.3	3	7.1	17	10.3
Sosyal Bilgiler Eğitimi	5	4	1	2.3	6	3.6
Sosyal Hizmetler	1	0.8	0	0	1	0.6
Spor Yöneticiliği	1	0.8	0	0	1	0.6
Tarih Eğitimi	1	0.8	0	0	1	0.6
Türkçe Eğitimi	6	4.8	2	4.7	8	4.8
Üstün Zekâlılar Eğitimi	1	0.8	0	0	1	0.6
Toplam	123	100.0	42	100.0	165	100.0

Tablo 6 incelendiğinde, bilim dalı olarak yüksek lisans türünde en fazla tezin Fen Bilgisi Eğitimi (f=19), daha sonra sırayla İngiliz Dili ve Sınıf Eğitimi (f=14) ve Eğitim Programları Öğretimi (f=13) bilim dalında yazıldığı görülmektedir. Doktora türünde ise en fazla tez Eğitim bilimleri (f=8) ve Fen Bilgisi Eğitimi (f=4) alanında yazılmıştır. Her iki tür

toplamında ise en fazla tez Fen Bilgisi Eğitimi (f=23), İngiliz Dili ve Sınıf Eğitimi (f=17) alanlarında yazılmıştır.

Şekil 5. 2015-2019 Yılları Arasında ‘Eleştirel Düşünme’ Üzerine Hazırlanan Tezlerin Bilim Dallarına Göre Dağılımının Görsel Haritası

Şekil 5 incelendiğinde, yoğunluğun Fen Bilgisi Eğitimi alanında toplandığı görülmektedir. Fen Bilgisi Eğitimi bilim dalını, İngiliz Dili Eğitimi, Sınıf Eğitimi, Eğitim Bilimleri bilim dalları takip etmektedir. Enstitü ve ana bilim dallarının dağılımında, Fen Bilimleri enstitüsünün ve Fen Bilimleri ana bilim dallarında tez sayısının az olmasına karşın bilim dalları dağılımında ilk sırayı Fen Bilgisi Eğitimi bilim dalının alması ilginç bir sonuç olmuştur.

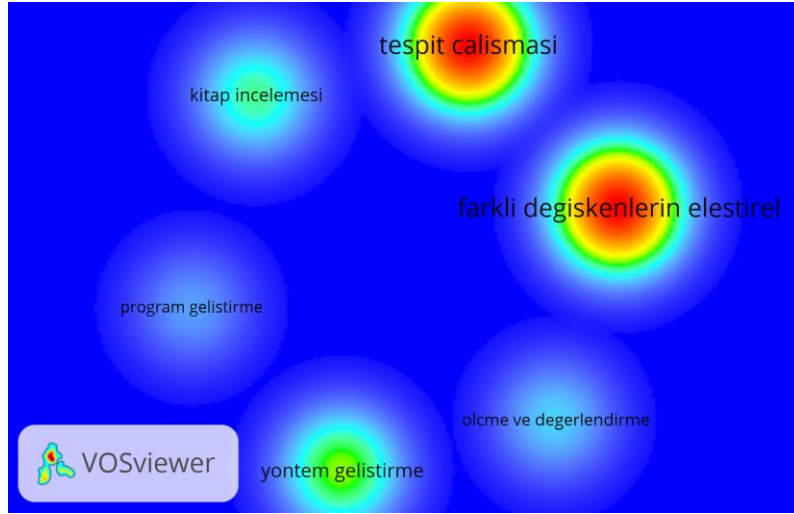
Yedinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

Araştırmanın yedinci alt problemine yönelik yüzde ve frekanslar Tablo 7’de ve yoğunlaşma ise Şekil 6’da gösterilmiştir.

Tablo 7: 2015-2019 yılları arasında ‘Eleştirel Düşünme’ üzerine yazılan tezlerin konularına göre dağılımı nedir?

Konular	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Durum Tespit Çalışması	44	35.8	14	33.4	58	35.1
Farklı Değişkenlerin Eleştirel Düşünme Üzerine Etkisi	39	31.8	19	45.2	58	35.1
Karşılaştırma Çalışması	28	22.8	4	9.5	32	19.4
Kitap İncelemesi	4	3.2	1	2.4	5	3
Ölçme ve Değerlendirme	2	1.6	0	0	2	1.3
Program Geliştirme	0	0	1	2.4	1	0.6
Yöntem Geliştirme	6	4.8	3	7.1	9	5.5
Toplam	123	100.0	42	100.0	165	100.0

Tablo 7 incelendiğinde, eleştirel düşünme üzerine yazılan lisansüstü tezlerin konu bazında dağılımı görülmektedir. Yüksek lisans tezlerinde “Durum Tespit Çalışması” (f=44 %35,8) en fazla çalışılan konu olmuştur. Durum tespit çalışmalarının, ilköğretim, ortaöğretim veya yüksek öğretimde öğrenim gören öğrencilerin eleştirel düşünme düzeylerini tespit etmeye yönelik çalışmalar olduğu görülmüştür. Doktora tezlerinde ise en fazla “Farklı Değişkenlerin Eleştirel Düşünme Üzerine Etkisi” (f=19 %45,2) konusu çalışılmıştır. Farklı değişkenlerin eleştirel düşünme üzerine etkisi çalışmalarında, derslerde uygulanan farklı uygulamaların öğrencilerin eleştirel düşüncelerinin üzerindeki etkisinin ne düzeyde olduğu görülmeye çalışılmıştır. Her iki türün toplamında ise en fazla “Durum Tespit” (f=58 %35,1) ve “Farklı Değişkenlerin Eleştirel Düşünme Üzerine Etkisi” (f=58 %35,1) konularının çalışıldığı görülmektedir.

Şekil 6: 2015-2019 Yılları Arasında “Eleştirel Düşünme” Üzerine Hazırlanan Tezlerin Konularına Göre Dağılımının Görsel Haritası

Şekil 6 incelendiğinde, her iki tez türünde de en fazla çalışılan konuların “Durum Tespit Çalışması” ve “Farklı Değişkenlerin Eleştirel Düşünme Üzerine Etkisi” olduğu dairelerin içindeki yoğunluktan anlaşılmaktadır. Diğer dairelerin merkezindeki yoğunluk giderek azalmaktadır. Bu yoğunluk azalması, o konuların daha az tercih edildiğini göstermektedir.

Sonuç ve Tartışma

Alan yazın incelendiğinde birçok araştırmacının lisansüstü tezlerini farklı değişkenler açısından inceleyen önemli çalışmalar; değerler eğitimi (Baş ve Beyhan, 2012), özel eğitim (Çoşkun, Dünder ve Parlak, 2014), öğrenme stilleri (Ataseven ve Oğuz, 2015), eğitim denetimi (Ergün, Receptoğlu, Küçük ve Oğuz, 2014; Akyol ve Yavuzkurt, 2016), ölçme değerlendirme (Şenyurt, S ve Özkan, Ö, Y, 2017), turizm (Nergiz, 2014), mobil öğrenme (Solmaz ve Gökçearsan, 2016), müzik eğitimi (Sonsel, 2018), aktif öğrenme (Erdoğan, Uyanık, Güngören, 2018), eğitim politikaları (Özdem, 2015), hayat bilgisi (Ütkür, 2018), maliye (Beşel, 2017), karşılaştırmalı eğitim (Çetin, Korkmaz ve Öner, 2017), okuma ilgisi, tutum ve alışkanlığı (Karadağ, 2014), üstün yetenekliler eğitimi (Ateş ve Mazi, 2017), din psikolojisi (Sevinç, 2013), biyoloji eğitimi (Töman, 2018), zihinsel engellilerde sanat eğitimi (Çağlayan, 2018), Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi (Büyükkiz, 2014; Özcan ve Duran, 2018) yaptığı görülmektedir. Görsel haritalama tekniğini kullanarak da araştırmacıların farklı alanlar ile ilgili çalışmalar (Şeref ve Karagöz, 2019; Şenbabaoğlu ve Pariltı, 2019;Bozdemir ve Çivi, 2019) kaleme aldığı

görülmektedir. Buna karşın “Eleştirel Düşünme” üzerine yapılan çalışmalara yönelik analiz çalışmaları yok denecek kadar az sayıdadır. İlgili alan tarandığında, 1999-2014 yılları arasını kapsayan bir çalışmaya rastlanmıştır. 2015 ile 2019 yılları arasını kapsayan her hangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yapılan bu çalışma kapsadığı yıllar ve bazı değişkenler (enstitü dağılımı, bilim dalı dağılımı ve konu dağılımı değişkenleri) açısından diğer çalışmadan farklılık göstermektedir.

Yapılan çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır; Yüksek lisans tezlerinin üniversite dağılımında en fazla tezin Atatürk Üniversitesinde hazırlandığı görülmektedir. Doktora tezlerinde ise en fazla tezin Gazi Üniversitesinde hazırlanmıştır. Gazi Üniversitesi, her iki program türünün toplamında, eleştirel düşünme üzerine en fazla tez çalışmasının yapıldığı üniversite olduğu görülmektedir. Arslantaş ve Kurnaz (2015) yaptığı çalışmada, en fazla tez yazılan üniversitenin Gazi Üniversitesi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Eleştirel düşünme üzerine en fazla tez 2019 yılında yazılırken en az tez 2017 yılında yazılmıştır. 2018 ve 2019 yıllarında önceki yıllara oranla iki katı tez yazıldığı görülmektedir. Eleştirel düşünme üzerine 2015-2019 yılları arasında toplam 165 lisansüstü tez yazılmıştır. Bu yazılan tezlerin 123’ü yüksek lisans tezi iken 42’si doktora tezidir. Literatüre katkısı dikkate alındığında, doktora tezlerinin niteliği yüksek lisans tezlerinden daha fazladır. Bu bağlamda, eleştirel düşünme üzerine yazılan doktora tezlerinin sayısının artırılması gerekmektedir. Her iki program türünde yazılan lisansüstü tezlerinin yöntemlerine bakıldığında, 103 (% 62,4) lisansüstü tez betimsel yöntem ile yazılmıştır. Deneysel yöntem ile yazılan tez sayısı ise 62’dir (%37,6). Benzer bir sonuç Arslantaş ve Kurnaz (2015) tarafından yapılan çalışmada elde edilmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre betimsel tezlerin oranı %63 iken deneysel ve yarı deneysel tezlerin oranı ise %37’dir.

Lisansüstü tezlerin bağlı oldukları enstitülere bakıldığında, Eğitim Bilimleri enstitüsünde 97 tez yazıldığı görülmektedir. Sosyal Bilimler enstitüsünde 43, Sağlık Bilimleri enstitüsünde 13, Fen Bilimleri enstitüsünde ise 12 tez yazılmıştır. Eleştirel düşünme, çoğunlukla eğitim ile ilişkilendirildiği için bu sonucun ortaya çıkması beklenen bir sonuçtur. Sadece eğitim alanında değil diğer alanlarda da eleştirel düşünme üzerine tezlerin yazılması gerekmektedir. Eleştirel düşünme üzerine yazılan tezlerin sayısının artması tüm alanlara katkı sağlayacaktır.

Her iki program türünün ana bilim dallarındaki dağılımı incelendiğinde, her iki program türünde en fazla tez Eğitim Bilimleri (f=31) ana bilim dalında yazılmıştır. Eğitim Bilimleri ana bilim dalını sırasıyla Temel Eğitim (f=22), İngiliz Dili Eğitimi (f=16) ve Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi (f=14) ana bilim dalı izlemektedir. Ana bilim dalı değişkeni açısından elde edilen sonuçlara benzer bir sonuca Arslantaş ve Kurnaz (2015) ulaşmıştır. Yaptıkları çalışmada, yapılan tezlerin ana bilim dalı bağlamında ilk sırayı Eğitim Bilimleri (f=84 %39,8) ana bilim dalı aldığı görülmektedir. Yüksek lisans ve doktora tezlerinin bilim dalı dağılımına bakıldığında, en fazla Fen Bilgisi Eğitimi (f=23) bilim dalında tez yazıldığı görülmektedir. Fen Bilgisi Eğitimi’ni sırasıyla İngiliz Dili Eğitimi (f=17), Sınıf Eğitimi (f=17) ve Eğitim Programları ve Öğretimi (f=16) izlemektedir.

Yüksek lisans tezlerinin konu dağılımına bakıldığında, “Durum Tespit Çalışması” (f=44) en çok tercih edilen konu olmuştur. Ardından “Farklı Değişkenlerin Eleştirel Düşünme Üzerine Etkisi” (f=39) konusu gelmektedir. Doktora tezlerinde ise en fazla tercih edilen konu “Farklı Değişkenlerin Eleştirel Düşünme Üzerine Etkisi” (f=19) konusu olmuştur. “Durum

Tespit Çalışması” (f=14) ikincisi sırada yer almıştır. Durum tespit çalışmalarında çoğunlukla öğretmen adaylarının veya öğretmenlerin mevcut eleştirel düşünme düzeylerini öğrenmeye yönelik çalışmalar olduğu görülmektedir. Tarama modeline göre düzenlenmiş bu çalışmalar betimsel olup, var olan durumu ortaya çıkarmayı hedeflemişlerdir. Farklı değişkenlerin eleştirel düşünme üzerine etkisi çalışmalarında ise deneysel yöntem uygulanmıştır. Bu çalışmaların amacı, çoğunlukla derslerde uygulanan yöntem ve teknikler, öğrenme türleri, demografik özellikler gibi değişkenlerin eleştirel düşünme üzerine etkisini görmektedir.

Kaynaklar

- Acun, İ., Demir, M. ve Göz, N. L. (2010). Öğretmen adaylarının vatandaşlık yeterlilikleri ile eleştirel düşünme becerileri arasındaki ilişki. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 107-123.
- Akar, V. ve Ruken, K, O. (2004). Eleştirel düşünme: ölçme araçlarının incelenmesi ve bir güvenilirlik çalışması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 189-199.
- Akdemir, M. (2004). Felsefi düşünme ya da düşünmeyi öğrenme. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 44-59.
- Aksaray, Ö. (2019) Müzik alanında yazılan tezlerin bibliyometrik analizi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akyol, B. ve Yavuzkurt, T. (2016). Türkiye’de lisansüstü tezlerde eğitim denetimi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 5(2), 908-926.
- Arslantaş, S. ve Kurnaz, A. (2015). Konu başlığında ‘eleştirel düşünme’ kavramı geçen, YÖK veri tabanına kayıtlı yüksek lisans ve doktora tezlerinin farklı değişkenlere göre sınıflandırılması. *ISCAT, 2015*, 277-298.
- Ataseven, N. ve Oğuz, A. (2015). Türkiye’de öğrenme stilleri konusunda yapılan tezlerin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 192-205.
- Aybek, B. (2007). Konu ve beceri temelli eleştirel düşünme öğretiminin öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimi ve düzeyine etkisi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(2), 43-60.
- Aybek, B. ve Ekinci, Ö. (2010). Öğretmen Adaylarının Empatik ve Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi. *İlköğretim Online*, 9(2), 816-827.
- Aydın, O. (2016.2.18). Gerçek düşünme nedir? Vatan gazetesi. <http://www.gazetevatan.com/yard-doc-dr-oktay-aydin-915971-yazar-yazisi-gercek-dusunme-nedir/> (Erişim tarihi: 20.11.2019)
- Aydın, B. (2017). Yükseköğretim kurulu tez merkezinde (YÖKTEZ) yiyecek içecek işletmeciliği alanında kayıtlı bulunan tezlerin bibliyometrik analizi. *Disiplinlerarası Akademik Turizm Dergisi*, 2(1), 23-38.
- Baş, G. ve Beyhan, Ö. (2012). Türkiye’de değerler eğitimi konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin farklı değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Journal of Values Education*, 10(24), 55-77.
- Beşel, F. (2017). Türkiye’de maliye alanında yapılmış lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi (2003-2017). *International Journal of Public Finance*, 2(1), 27-62.
- Beşel, F. ve Yardımcıoğlu, F. (2017). Maliye Dergisi’nin bibliyometrik analizi: 2007-2016 dönemi. *Maliye Dergisi*, 172, 133-151

- Beşoluk, Ş. ve Önder, İ. (2010). Öğretmen adaylarının öğrenme yaklaşımları, öğrenme stilleri ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 9(2), 679-693.
- Bozdemir, E. ve Çivi, F. (2019). Standart maliyet yönteminin görsel haritalama tekniğine göre bibliyometrik analizi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 81, 59-84.
- Bozkurt, B. Ü. ve Uzun, N. E. (2015). Türkçenin eğitimi öğretimine ilişkin bir alanyazını değerlendirmesi: Uluslararası bilimsel toplantılarda eğilimler / yönelimler. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 1-15.
- Bökeoğlu, D. ve Yılmaz, A. (2005). Üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünmeye yönelik tutumları ile araştırma kaygıları arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 41(41), 47-67.
- Bulut, S., Ertem, G. ve Sevil, Ü. (2009). Hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeylerinin incelenmesi. *DEUHYO E- Dergi*, 2(2), 27-37.
- Büyükkız, K. (2014). Yabancılara Türkçe öğretiminde hazırlanan lisansüstü tezler üzerine bir inceleme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(25), 203-213.
- Büyükalvarcı, A. ve Keleş, H. (2019). Turizm alanında yazılan lisansüstü tezlerin bibliyometrik açıdan incelenmesi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7(4), 2758-2773.
- Can, Ş. ve Kaymakçı, G. (2015). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri. *Education Sciences*, 10(2), 66-83.
- Çağlayan, N. (2018). Türkiye’de zihinsel engellilerde sanat eğitimi ile ilgili lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Anadolu Journal Of Educational Sciences International*, 8(2), 403-418.
- Çoşkun, İ., Dündar, Ş. ve Parlak, C. (2014). Türkiye’de özel eğitim alanında yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (2008-2013). *Ege Eğitim Dergisi*, 15(2), 375-396
- Çetinkaya, Z. (2011). Türkçe öğretmen adaylarının eleştirel düşünmeye ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 93-108.
- Çiftçi, Ş. K., Danişman, Ş., Yalçın, M., Tosuntaş, Ş. B., Ay, Y., Sölpük, N., ve Karadağ, E. (2016). Map of scientific publication in the field of educational sciences and teacher education in Turkey: A bibliometric study. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 16, 1097-1123.
- Çoşkun, İ., Dündar, Ş. ve Parlak, C. (2014). Türkiye’de özel eğitim alanında yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (2008-2013). *Ege Eğitim Dergisi*, 15(2), 375-396.
- Cüceloğlu, D. (1995). *İyi düşün doğru karar ver.* (10. Baskı). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Duran, G. ve Çelikkaya, S. (2019). Türkiye’de lojistik üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *G.Ü. İslâhiye İİBF Uluslararası E-Dergi*, 3(3), 152-167.
- Durmuş, M. ve Kaya, S. (2018). Türkiye’de vakıflar üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi (1984-2016). *Vakıflar Dergisi*, 49, 131-146.
- Dutoğlu, G. ve Tuncel, M. (2008). Aday öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilimleri ile duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişki. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 11-32.
- Emir, S. (2012). Eğitim fakültesi öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri. *HAYEF Journal of Education*, 9(1), 34-57.

- Ennis, R. H. (1989). *Goals for critical thinking curriculum*. A. Costa (ed), *Developing Minds: A Source Book For Teaching Thinking*. Virginia: Association For Supervision And Curriculum Development.
- Gür, E. D., Kaya, U. G. ve Canan, G. Ö. (2018). Aktif öğrenmeye ilişkin lisansüstü tezlerin yapısal incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 8(1), 111-125.
- Ergün, M., Recepoğlu, E., Küçük, Z. ve Oğuz, K. (2014). Türkiye'deki üniversitelerde eğitim denetimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(1), 25-40.
- Facione, P. A. (1998). *Critical thinking: a statement of expert consensus for purposes of educational assessment and instruction, executive summary*. The Delphi Report, California: Academic.
- Gök, B. ve Erdoğan, T. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme düzeyleri ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *Journal of Faculty of Educational Sciences*, 44(2), 29-51.
- Güçlü Nergiz, H. (2014). Türkiye'de lisansüstü turizm tezlerinin bibliyometrik profili (1990-2013). *VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi*, 04-05 Nisan 2014, Kuşadası, Aydın.
- Güven, M. ve Kürüm, D. (2006). Öğrenme stilleri ve eleştirel düşünme arasındaki ilişkiye genel bir bakış. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 75-90.
- Gürkaynak, İ. Ü. ve Füsün, G. S. (2008). *Eleştirel düşünme: ERG Raporları*.
- Hotamışlı, M. ve Efe, D. (2015). Duygusal zekâ ve liderlik ilişkisi bağlamındaki çalışmaların bibliyometrik analiz ile incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(1), 101-121.
- Kadioğlu, A. H. ve Mazı, M. (2017). Türkiye'de üstün yetenekliler eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü tezlere genel bir bakış. *Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 4(3), 33-57.
- Kantek, F. ve Gezer, N. (2010). Bir sağlık yüksekokulunda öğrencilerin eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin incelenmesi. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*.
- Karadağ, R. (2014). Okuma ilgisi, tutumları ve alışkanlığı konusunda yapılmış çalışmaların lisansüstü tezlere dayalı analizi: YÖK ve ProQuest veri tabanları örnekleme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 1-17.
- Karadüz, A. (2010). Dil becerileri ve eleştirel düşünme. *international Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(3), 1566-1593.
- Karagöz, B. ve Koç A, İ. (2019). Ana Dili Eğitimi Dergisi'nde yayımlanan makalelerin bibliyometrik analizi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(2), 419-435.
- Karagöz, B. ve Şeref, İ. (2020) Yazma becerisiyle ilgili makaleler üzerine bir inceleme: Web of Science veri tabanında eğilimler. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(1), 67-86.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kartal, T. (2012). İlköğretim fen bilgisi öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 13(2), 279-297.
- Kaya, H. (1997). *Üniversite öğrencilerinde eleştirel akıl yürütme gücü*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Kazancı, O. (1989). *Eğitim psikolojisi*. İstanbul: Kazancı Matbaacılık.
- Korkmaz, Ö. (2009). Öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilim ve düzeyleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 10(1), 1-13.
- Korkmaz, Ö. (2009). Eğitim fakültelerinin öğrencilerin eleştirel düşünme eğilim ve düzeylerine etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(4), 879-902.
- Kurnaz, A. (2013). *Eleştirel düşünme öğretimi etkinlikleri planlama-uygulama ve değerlendirme*. (2. Baskı). Konya: Eğitim Kitabevi.
- Kuru, Ç. S., Korkmaz, S. ve Öner, N. (2017). Karşılaştırmalı eğitim alanında 15 yılda yapılan çalışmaların farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(2), 28-40.
- Kurt, A. A. ve Kürüm, D. (2010). Medya okuryazarlığı ve eleştirel düşünme arasındaki ilişki: kavramsal bir bakış. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 20-34.
- McPeck, J. E. (1981). *Critical thinking and education*. England. Oxford: Martin Robenson.
- Narin, N. ve Aybek, D. (2010). İlköğretim ikinci kademe sosyal bilgiler öğretmenlerinin eleştirel düşünme becerilerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(1), 336-350.
- Nergiz, G. H. (2014). Türkiye’de lisansüstü turizm tezlerinin bibliyometrik profili (1990-2013), *VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi*: 212-221.
- Özcan, Z. H. ve Duran, E. (2018). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi üzerine yazılan tezlerin farklı değişkenler açısından incelenmesi (2012-2018 Yılları Arası), *I. Uluslararası Bilim Eğitim Sanat ve Teknoloji Sempozyumu Tam Metin Bildiri Kitapçığı*, 1636-1643.
- Özdem, G. (2015). Türkiye’de eğitim politikaları alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi (1989-2014). *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 14(3), 631-646.
- Özdemir, S. (2005). Üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerinin çeşitli değişken açısından değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), 297-316.
- Öztürk, N. ve Ulusoy, H. (2008). Lisans ve yüksek lisans hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeyleri ve eleştirel düşünmeyi etkileyen faktörler. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 1(1), 15-18.
- Saçlı, F. ve Demirhan, G. (2008). Beden eğitimi ve spor öğretmenliği programında öğrenim gören öğrencilerin eleştirel düşünme düzeylerinin saptanması ve karşılaştırılması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 19(2), 92-110.
- Seferoğlu, S. S. ve Akbıyık, C. (2006). Eleştirel düşünme ve öğretimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 193-200.
- Semerci, N. (1999). Öğretmenin görevi: düşünmeyi geliştirmek. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 206-209.
- Semerci, Ç. (2003). Eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 28(127), 64-70.
- Sevinç, K. (2013). Türkiye’de din psikolojisi alanında yapılan lisansüstü tezler üzerine bir inceleme. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15(28), 243-269.
- Solmaz, E. ve Gökçearslan, Ş. (2016). Mobil öğrenme: lisansüstü tezlere yönelik bir içerik analizi çalışması. *10th International Computer and Instructional Technologies Symposium (ICITS)*, 554-561.

- Sonsel, B, Ö. (2018). Türkiye’de *Viyola Alanında Yazılmış Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi*. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47, 340-359.
- Şen, Ü. (2009). Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Journal of World Turks*, 1(2), 69-89.
- Şenbabaoğlu, E. ve Parıltı, N., 2019. Tüketici yenilikçiliğinin görsel haritalama tekniğiyle bibliyometrik analizi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 54(2), 713-730.
- Şentürk, S. ve Özkan, Ö, Y.(2017). Eğitimde ölçme ve değerlendirme alanında yapılan yüksek lisans tezlerinin tematik ve metodolojik açıdan incelenmesi. *İlköğretim Online*, 16(2), 628-653.
- Şeref, İ. ve Karagöz, B. (2019). Türkçe eğitimi akademik alanına ilişkin bir değerlendirme: Web of Science veri tabanına dayalı bibliyometrik inceleme. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 213-231.
- Şeref, İ. ve Karagöz, B. (2019). Scopus veri tabanına dayalı bibliyometrik değerlendirme: Mevlâna Celâleddin Rumî üzerine yapılan araştırmalar. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 14, 298-313.
- Tümkiye, S. (2011). Fen bilimleri öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ve öğrenme stillerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 215-234.
- Türnüklü, E. ve Yeşildere, S. (2005). Problem, problem çözme ve eleştirel düşünme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3), 107-123.
- Tok, E. ve Sevinç, M. (2010). Düşünme becerileri eğitiminin eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerine etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(27), 67-82.
- Töman, U. (2018). Türkiye’de biyoloji eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 13(11), 1297-1309.
- Tür, N. (2019). *Publication trends of researchers in Turkey in web of science education and educational research subject field: A descriptive trend analysis*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Ukşul, E. (2016). *Türkiye’de eğitimde ölçme ve değerlendirme alanında yapılmış bilimsel yayınların sosyal ağ analizi ile değerlendirilmesi: Bir bibliyometrik çalışma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya, Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ülger, M. (2012). Düşünme eğitimi dersi. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 146, 67-72.
- Ütkür, N. (2018). Hayat bilgisi derslerinde kullanılan yöntem ve etkinliklerin tespiti: lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 101-122.
- Yılmaz, G. (2017). Restoranlarda bahşiş ile ilgili yayınlanan makalelerin bibliyometrik analizi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(2), 65-79.
- Watson, G. & Glaser, E. M. (1994). *Watson-glaser critical thinking appraisal manual*. New York: Harcourt, Brace and World.

Extended Abstract

Thinking is a way of finding solutions to the mental processes and problems that an individual makes by using their signs instead of the events and objects that develop around him. Thinking, which is a term of philosophy, psychology, sociology and logic, is a mental activity that is unique to humans among living things. Turkish Language Society (2019) defines thinking as the ability to make comparisons, separate, merge, and grasp connections and forms. According to Kurnaz (2013), thinking is an active, purposeful, organized cognitive process performed to make sense of the conditions. It's not the same thing as thinking what you think and thinking in real terms. Thinking in the real sense is more than just talking about what is happening during the day. It is an existential process and gives direction to our lives by adding meaning and value (Aydın, 2016).

The word critical, meaning evaluation, judgement, discrimination, is derived from the Greek term "Kritikos" and it was referred to as "Criticus" in Latin and these paths spread to other languages (Kaya, 2007). Since critical thinking is a multidimensional concept, many different definitions have been made so far. According to Ennis (1989), critical thinking is an individual's logical and in-depth thinking when deciding what he or she believes in. Cüceloğlu (1995), in his book "Think Good, Make the Right Decision", has made a comprehensive definition of critical thinking. According to Cüceloğlu, critical thinking is an active and organized mental process that aims to understand ourselves and the events taking place in our environment by being aware of our own thought processes, by considering the thought processes of others, and by applying what we have learned.

The aim of this study is to examine the postgraduate theses on "Critical Thinking" between 2015-2019 in terms of different variables. For this purpose, the following questions were sought;

1. What is the university distribution of theses written on "Critical Thinking" between 2015-2019?
2. What is the year distribution of the theses written on "Critical Thinking" between 2015-2019?
3. What is the program type and method distribution of the theses written on "Critical Thinking" between 2015-2019?
4. What is the institute distribution of theses written on "Critical Thinking" between 2015-2019?
5. What is the department distribution of critical thinking on "Critical Thinking" between 2015-2019?
6. What is the discipline distribution of theses on "Critical Thinking" between 2015-2019?
7. What is the topic distribution of the theses on "Critical Thinking" between 2015-2019?

The research aims to describe postgraduate theses on Critical Thinking between 2015-2019 according to some variables. On that sense, this study is a descriptive study. In the research, the database of the National Thesis Center website of Higher Education Council was used as data collection tool. Theses that could not be reached on the national thesis website Higher Education Council were obtained from the open access system of the universities and from the dissertation studies previously conducted. The data collection process consists of two stages. In the first stage, the theses written on Critical Thinking between 2015-2019 were determined. In the process of data collection, the process of scanning the thesis was made over the word "Critical Thinking". The last screening was carried out in November 2019. At this stage, the determined theses were saved to the Excel file by the researchers according to different variables. In the second stage, the determined theses were analyzed according to the determined variables. The data obtained from the research were analyzed with descriptive analysis technique. Percent (%) and frequencies (f) of the data were determined and tabulated. In addition, VOSviewer (Version 1.6.9) visual mapping program was used to create density maps for all variables.

The following results were reached in the study;

It is seen that the most dissertation is prepared in Atatürk University in the distribution of master theses. In PhD theses, most of the theses were prepared in Gazi University. It is seen that Gazi University has the highest number of thesis studies on critical thinking in the total of both program types.

The most dissertation on critical thinking was written in 2019 and the least was written in 2017. In 2018 and 2019, it is seen that more theses were written compared to previous years.

When the methods of graduate theses written in both program types are examined, it is seen that 103 (62,4%) graduate theses were written with descriptive method. The number of theses written by experimental method was 62 (37,6%).

When the institutes to which the graduate theses belong to are examined, it is seen that 97 theses were written in the Institute of Educational Sciences. 43 theses in Social Sciences Institute, 13 theses in Health Sciences Institute and 12 theses in Institute of Science were written.

When the distribution of both program types in the department is examined, the most theses in both program types were written in the Department of Educational Sciences (f=31). The Department of Educational Sciences is followed by the departments of Basic Education (f= 22), English Language Education (f=16) and Turkish and Social Sciences Education (f=14).

When the discipline distribution of master and PhD theses are examined, it is seen that most of the theses were written in Science Education (f=23). Science Education is followed by English Language Education (f=17), Primary Education (f=17) and Education Programs and Teaching (f=16).

When the subject distribution of master theses are analyzed, “Determining the Situation” (f=44) was the most preferred topic. Then, “The Effect of Different Variables on Critical Thinking” (f=39) is followed. In PhD theses, the most preferred topic was “The Effect of Different Variables on Critical Thinking” (f=19). “Determining the Situation” (f=14) took the second place in PhD theses.